

Дело C-317/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

16 юли 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Mainz (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

10 юни 2020 г.

Ищец:

КХ

Ответник:

PY GmbH

[...]

Landgericht

Майнц

Определение

по дело

КХ

- ищец -

[...]

срещу

PY GmbH

- ОТВЕТНИК -

[...]

за обезщетение за вреди

трето гражданско отделение на Landgericht Mainz (Областен съд, Майнц) [...] на 10 юни 2020 г. определи:

1. Спира производството по делото.
2. На основание член 267, първа алинея, буква а) и трета алинея ДФЕС отправя до Съда на Европейския съюз следния въпрос относно тълкуването на правото на Съюза:

Трябва ли член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (член 18, параграф 1 [ориг. 2] от Регламент (ЕС) № 1215/2012) да се тълкува в смисъл, че наред с правилото за международна компетентност тази разпоредба съдържа и правило за териториална компетентност на националните съдилища по дела, свързани с договори за пътуване, като сезираният съд е длъжен да вземе предвид това правило в случаите, когато както потребителят в качеството си на пътник, така и насрещната страна по договора, туроператорът, са установени в една и съща държава членка, но крайната дестинация на пътуването не е в тази държава членка, а в чужбина (т.нар. „привидни вътрешни положения“), поради което, в допълнение към националните правила за компетентност, потребителят може да предявява срещу туроператора претенции на договорно основание пред съда по местоживеенето си?

Мотиви:

А.

1. Фактичестката обстановка по делото, в рамките на което се отправя настоящото преюдициално запитване, е следната:
2. Ищецът иска от ответника, туроператор със седалище в [...], Федерална република Германия, да му заплати обезщетение за неимуществени вреди, за пропуснати ползи и за претърпени вреди при водене на домакинството в общ размер от около 43 000,00 EUR, причинени в резултат на злополука, настъпила на 27 юли 2015 г. на външната площадка на хотела [...] по време на ваканционно пътуване на ищеца в Турция. Ищецът твърди, че в парцела на хотела, посочен в договора, сключен от ищеца, се е намирало мраморно стълбище с прозрачен слой от сол и влага върху нея. Нямаło предупреждения, че стълбището било хлъзгаво, нито били взети мерки за обезопасяване, въпреки че преди това други гости вече се били подхлъзнали. Вследствие на хлъзгавия слой върху стълбата ищецът пада, при което

претърпява нелечими фрактури на опасната кост, тазовия пръстен и сакралната кост, както и множествени контузии, от които той до днес отчасти страда, включително и психически. Възможно било предявяването на претенции на договорно и на деликтно основание.

3. Ищецът прави резервация за ваканционно пътуване чрез туристическата агенция [...] в [...] Майнц, Федерална република Германия, като използва далекосъобщителни технологии, при което туристическата агенция посредничи за сключването на договора между ищеца в качеството му на пътник и ответника в качеството му на туроператор, но тя самата не става страна по договора и не е клон на ответника. Предмет на договора, сключен **[ориг. 3]** между страните, е пакет от туристически услуги.
4. Ищецът, който към датата на сключване на договора има местоживеене в Майнц, Федерална република Германия и продължава да живее там, предявява иска пред Landgericht in Mainz (Областен съд, Майнц).
5. Ищецът счита, че сезираният Landgericht Mainz притежава териториална компетентност, като в това отношение се позовава на член 18 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 [...] (наричан по-нататък „Регламент № 1215/2012“). Според ищеца член 18, параграф 1, втора алтернатива от Регламент № 1215/2012 урежда не само международната компетентност, но и териториалната компетентност на съдилищата в държава членка. Ето защо компетентен бил съдът по местоживеенето на ищеца в качеството му на потребител и съответно — Landgericht Mainz. Само при условията на евентуалност ищецът моли делото да бъде препратено за разглеждане на Landgericht Hannover (Областен съд, ХанOVER), който съгласно националното право е с обща компетентност по отношение на ответника (член 12 и член 17, параграф 1 от Zivilprozessordnung (Граждански процесуален кодекс, наричан по-нататък „ZPO“).
6. Ответникът оспорва териториалната компетентност на Landgericht Mainz и иска искът да бъде отхвърлен. Според ответника Landgericht Mainz нямал компетентност на основание на член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012, тъй като спорът не съдържал необходимия трансграничен елемент. Този трансграничен елемент на спора, който следва да бъде решен, обаче представлявал предпоставка за прилагането на всички разпоредби от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Тази теза се подкрепяла не на последно място от съображение 4 от Регламента. Регламентът ограничавал приложението си в рамките на необходимия минимум с оглед постигане на тези цели и не надхвърлял необходимото за тази цел. Основната идея, върху която почивал Регламент (ЕС) № 1215/2012, била да се уреди международната компетентност, за да се гарантира, че на разположение на страните по даден спор е налице установена със сигурност подсъдност и че те нямало да бъдат принудени да търсят правна защита в друга държава членка, съответно в трета държава. От това следвало, че Регламентът по принцип нямал за цел да се намесва в националните правила за компетентност, при условие че тези

правила осигурявали подходяща правна защита в държавата, чийто гражданин е страната [...].

7. Според ответника наличието на достатъчен по характера си международен елемент не произтича от самия международен характер на дадено пакетно пътуване или съответно от обстоятелството, че крайната дестинация на пътуването се намира в чужбина. **[ориг. 4]**

Б.

8. Релевантните за решаването на спора разпоредби на германското право в приложимата към разглеждания казус редакция гласят:

Zivilprozessordnung (Граждански процесуален кодекс, наричан по-нататък „ZPO“)

9. Член 12 Обща подсъдност; понятие

Съдът, който разполага с обща компетентност по отношение на дадено лице, е компетентен да разглежда всички предявени срещу това лице иски, ако не е налице основание за изключителна подсъдност на даден иск.

10. Член 17 Обща подсъдност на иски срещу юридически лица

(1) Общата подсъдност на иски срещу общини, корпоративни организации и на дружества, кооперации или други сдружения, както и на фондации, учреждения и имуществени маси, срещу които се предявяват иски в това им качество могат да се определят от седалището им. Освен ако не е установено друго, за седалище се счита мястото на административното им управление.

[...]

11. Член 21 Специална подсъдност за клон

(1) Когато дадено лице има клон, който служи за стопанисването на фабрика, търговски обект или друга търговска дейност и от който пряко се сключват сделки, всички иски срещу това лице, свързани със стопанисването на клона, могат да бъдат предявявани в съда по местонахождението на клона.

[...]

12. Член 29 Специална подсъдност по мястото на изпълнение **[ориг. 5]**

(1) Компетентен да разглежда спорове, произтичащи от договорно правоотношение, или спорове относно съществуването му е съдът по мястото, където спорното задължение трябва да се изпълни.

[...]

13. [Разпоредба относно спирането на националното производство] [...]

[...]

14. Член 281 Изпращане на делото на друг съд при липса на компетентност

(1) Ако на основание на разпоредбите за териториална или материална компетентност на съдилищата следва да се обяви липсата на компетентност на съда, по искане на ищеца първоначално сезираният съд е длъжен, при условие че е възможно да се определи компетентният съд, с определение да обяви, че не е компетентен и да изпрати делото за разглеждане на компетентния съд. Ако няколко съдилища са компетентни, делото се изпраща на избрания от ищеца съд.

(2) Искания и декларации относно компетентността на съда могат да бъдат направени пред секретаря на съда. Определението не подлежи на обжалване. Делото става висящо пред посочения в определението съд в момента на получаване на преписката по него. Определението е задължително за този съд.

[...]

15. Член 513 Основания за въззивно обжалване

[...] [ориг. 6]

(3) Въззивната жалба не може да бъде подавана на основание, че съдът в първоинстанционното производство неправилно е приел, че има компетентност.

**Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Основен закон на
Федерална република Германия)**

16. Член 101

(1) Извънредни съдилища не се допускат. Никой не може да бъде лишаван от достъп до съд, създаден със закон.

[...]

В.

17. Обстоятелството дали Landgericht Mainz може да се произнесе по същество по предявените с иска претенции на ищеца зависи в решаваща степен от въпроса дали Landgericht Mainz разполага с териториална компетентност по настоящия спор.

18. Съгласно националното право на Федерална република Германия Landgericht Mainz няма териториална компетентност.
19. Съгласно правилата за обща подсъдност, предвидени в член 12 и 17 от ZPO, и в случаите, когато ищецът е потребител, а ответникът — предприятие, учредено като дружество с ограничена отговорност (GmbH), териториално компетентен е съдът по седалището на дружеството в качеството му на ответник. Управлението на ответника, а следователно и седалището му са в Хановер, поради което съгласно членове 12 и 17 от ZPO териториално компетентен би бил Landgericht Hannover.
20. Липсва и приложимо за Landgericht Mainz правило за специална компетентност, което да се конкурира с правилата за обща компетентност. Landgericht Mainz няма териториална компетентност на основание на член 21, параграф 1 от ZPO, тъй като пътническата агенция [...] в Майнц не е клон на ответника. Всъщност клон по смисъла на член 21 от ZPO е всяко място на стопанска дейност, което е създадено от собственика за определен срок на място, различно от мястото, където се намира седалището му, стопанисвано от негово име и за негова сметка и което по правило има право самостоятелно, тоест по собствено усмотрение, [ориг. 7] да сключва сделки и да извършва действия [...]. Собственик на туристическата агенция обаче не е ответникът, а [...]; освен това пътническата агенция не е стопанисвана от името на ответника.
21. На последно място, Landgericht Mainz няма териториална компетентност и на основание на член 29 от ZPO, тъй като няма каквито и да били данни, които сочат, че задълженията на ответника по договорения с ищеца пакет от туристически услуги е трябвало да бъдат изпълнени в района на Landgericht Mainz. По-специално в района на Landgericht Mainz няма летище, от което ищецът е могъл да излети за Турция. Независимо от това, в националната съдебна практика и без това се застъпва изглежда е преобладаващото становище, че в хипотезата на договор за пътуване мястото на излитане не води до компетентност на съда по мястото на изпълнение съгласно член 29 от ZPO [...].
22. Landgericht Mainz би бил териториално компетентен единствено ако се приложи член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012.

Г.

23. В националната съдебна практика и литература се застъпват различни становища по въпроса дали правилото, съдържащо се в член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан по-нататък „Регламент (ЕС) № 1215/2012“), трябва да се тълкува в смисъл, че в случаите, в които установен в държава членка потребител е сключил с

туроператор със седалище в същата държава членка договор за пътуване с крайна дестинация в чужбина (т.нар. „привидни вътрешни положения“), то предоставя компетентност на съда по местоживеенето на потребителя. Въпросът все още не е изяснен от върховните национални съдилища.

1.

24. Според изглежда преобладаващото становище в съдебната практика [...] **[ориг. 8]** [...] предпоставка за прилагането на Регламент (ЕС) № 1215/2012 е наличието на трансграничен елемент в смисъл, че потребителят и насрещната страна по договора трябва да са установени в различни държави — членки на Европейския съюз. Счита се обаче, че международният елемент, необходим за приложимостта на Регламент (ЕС) № 1215/2012, не е налице, когато във фактическата обстановка съществува друг вид връзка с чужбина, например когато двете страни са установени в една и съща държава членка и международен елемент е налице само поради крайната дестинация на пътуването в чужбина. От една страна, от съображенията на Регламента следвало, че при потребителски договори изключението от принципа за компетентност по местоживеенето на ответника (съображение 15) съществува само за да се защити потребителя чрез правила за компетентност, които са по-благоприятни за неговите интереси, отколкото общото правило (съображение 18). От това следвало, че такава специална защита била необходима само когато в резултат на междуобщностната търговия в рамките на Европейския съюз възникват трудно преодолими разстояния между местоживеенето на потребителя и съда, който всъщност е компетентен. Ако обаче международният елемент се изразявал само в крайната дестинация на пътуването, не била налице необходимост от прилагането на член 18, параграф 1, втора алтернатива от Регламент (ЕС) № 1215/2012. От друга страна, следвало да се вземе предвид, че разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1215/2012 трябвало да се тълкуват стеснително — доколкото дерогират общия принцип *actor sequitur forum rei*.
25. Освен това в подкрепа на това становище се прави позоваване на практиката на Съда на Европейския съюз относно Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 200 г. (вж. [...] [решения от 19 декември 2013 г., *Corman-Collins*, C-9/12, EU:C:2013:860 и от 17 ноември 2011 г., *Hypoteční banka*, C-327/10, EU:C:2011:745]). Застъпва се тезата, че тази съдебна практика трябва да важи и по отношение на Регламент (ЕС) № 1215/2012 от 12 декември 2012 г. Тази теза се подкрепяла не на последно място от съображение 4 от Регламента, съгласно което регламентът ограничавал приложението си в рамките на необходимия минимум с оглед постигане на тези цели и не надхвърлял необходимото за тази цел. Основната идея, върху която почивал Регламент (ЕС) № 1215/2012, била да се уреди международната компетентност, за да се гарантира, че на разположение на страните по даден спор е налице установена със сигурност подсъдност и че те нямало да бъдат принудени да търсят правна защита в друга държава членка, съответно в трета държава. От това следвало, че Регламентът по

принцип нямал за цел да се намесва в националните правила за компетентност, при условие че тези правила осигурявали подходяща правна защита в държавата, чийто гражданин е страната по договора. Поради това обстоятелството [ориг. 9], че и двете страни имали местоживеене на територията на страната и че не било възможно да се обоснове наличието на трансграничен елемент по друг съществен начин, не било пречка за прилагането на членове 17 и 18 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 в хипотезата, в която потребител от една държава членка предявявал иск срещу насрещна страна по договора от същата държава членка.

26. Членове 15 и 16 от Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 г. имали за цел да се защити съответният потребител срещу необходимостта спрямо него да се прилага правов ред, който не познавал, при това на език, по който също така нямал познания, но не и да обезсили германската гражданскопроцесуална уредба по отношение на изцяло вътрешни спорове, които нямали каквато и да била връзка с общностното право. Преработеният текст на член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 също нямал за цел да регламентира германското гражданско процесуално право по отношение на изцяло вътрешни спорове. Въведеното с преработения текст на член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 допълнително уточнение, че потребител може да предяви иск срещу другата страна по договора „независимо от местоживеенето на другата страна“ в съдилищата по мястото, където има местоживеене потребителят, не водело до различен извод. Допълнителното уточнение не водело до отпадане на международния елемент на спора, който се изисква, а трябвало да се тълкува в смисъл, че това допълнително уточнение е релевантно единствено по спорове, в които ответникът нямал местоживеене в държава членка, тоест бил установен в трета държава. Допълнителното уточнение нямало за цел да създаде ново основание за компетентност по потребителски спорове, а само специално основание за компетентност по отношение на фактическите положения, в които ответникът имал местоживеене в трета държава. В противен случай това щяло да има за последица по дела във връзка с всички посочени в член 17 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 договори, по които потребител е страна, понастоящем да е компетентен съдът по местоживеенето на същия потребител. В такъв случай германските гражданскопроцесуални правила относно определянето на подсъдността по реда на членове 12 и сл. от ZPO щели до голяма степен да бъдат лишени от приложното им поле.
27. Сам по себе си международният характер на дадено пакетно туристическо пътуване и съответно крайната дестинация на дадено пътуване в чужбина не създавали релевантен международен елемент. Най-малкото било необходимо да е налице нормативен международен елемент, който не можел да бъде установен (в случай като настоящия). Релевантното договорно правоотношение относно пътуване възниквало между два правни субекта, установени на територията на страната. Договорът за пътуване се отнасял до международно пакетно туристическо пътуване само по своя предмет. Евентуалното нарушение в чужбина на задълженията, поети от ответника по

силата на договор, обаче създавало единствено фактически международен елемент, който оказвал въздействие върху вече съществуващо, по същността си национално правоотношение и се явявал просто последица от договорните клаузи. [ориг. 10]

2.

28. За разлика от това, влиятелен автор в литературата [...] счита, че за да е налице трансграничен елемент, не следвало да се изисква непременно ищецът и ответникът задължително да са установени в две различни държави членки. Такова изискване не произтичало от текста на член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 нито в редакцията му на немски език, нито в редакцията му на английски или френски език. Вместо това, за разлика от член 16 от Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 г., в преработения текст на член 18 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 европейският законодател обаче уточнил, че потребителят може да води делото пред съда по местоживеенето си, независимо от мястото, където се намира седалището на търговеца.
29. На следващо място, член 6, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012, в който се прави позоваване на член [18] от Регламент (ЕС) № 1215/2012, само изисквал ответникът да има местоживеене в държава членка. Оправомощаването по член 67, параграф 4 ДФЕС и член 81, параграф 1 и параграф 2, букви а), в) и д) ДФЕС, също така не съдържало такова изискване, както и член 1, параграф 1, първо изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012. От член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 също не можел да се направи различен извод. В този контекст се отбелязва, че, що се отнася до предходната разпоредба, съдържаща се в член 2, параграф 1 от Брюкселската конвенция, по дело Owusu [...] [решение от 1 март 2005 г., C-281/02, EU:C:2005:120] Съдът на Европейския съюз вече убедително е посочил, че за приложимостта на тази разпоредба не е пречка обстоятелството, че ищецът и ответникът имат местоживеене в една и съща държава членка. Според този автор смисълът на това съдебно решение следва да се приложи по отношение на член 2, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 г. и следователно — по отношение на последващата разпоредба, а именно член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Това произтичало от съображение 34, второ изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Освен това член 24, точка 1, второ изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012 подкрепял тезата, че обстоятелството, че и двете страни по делото са установени на едно и също място, не е пречка за прилагането на акта от вторичното право. В рамките на изключителната компетентност по дела, които имат за предмет определени договори за наем, в тази разпоредба законодателят на Съюза предвидил възможност за избор на компетентния съд при положения, в които наемодателят и наемателят имат местоживеене в една и съща държава членка. Ако обаче се приемело, че Регламент (ЕС) № 1215/2012 не се прилагал, ако ищецът и ответникът са установени на едно и също място, то член 24, точка 1, второ изречение от

Регламент (ЕС) № 1215/2012 никога нямало да се прилага. Това означавало, че европейският законодател трябва да е имал предвид и хипотезата на „привидни [ориг. 11] вътрешни положения“. Този извод се потвърждавал и от преработения текст на член 25, параграф 1, първо изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Посочената разпоредба се отнасяла до споразумения за избор на компетентен съд между страните „независимо от местоживеенето им“. Напълно неоснователно било да се твърди общо, че Регламент (ЕС) № 1215/2012 *a priori* изключвал от приложното си поле хипотези, в които ищецът и ответникът са установени в една държава членка. Напротив, доказателство за обратното били именно член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 с оглед на приложимата доктрина *Owusu* на Съда на Европейския съюз, както и например член 24, точка 1, второ изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012.

Д.

30. Съдилищата, действащи като последна инстанция, са длъжни да спрат производството по делото и да отправят преюдициално запитване до Съда на европейския съюз, когато се постави въпрос относно тълкуването на общностното право, който е от значение за решаването на спора. (член 267, трета алинея ДФЕС). Действащ като последна инстанция съд, който е длъжен да сезира Съда на Европейския съюз с преюдициално запитване, е съд, чието решение по конкретното дело не подлежи на обжалване [...].
31. Landgericht Mainz е компетентен да се произнесе като последна инстанция по териториалната си компетентност, съответно липса на компетентност.
32. Преди да разгледа по същество и размер претенцията в иска, сезираният Landgericht е длъжен служебно да провери собствената си функционална, материална, териториална и международна компетентност [...].
33. Ако запитваният Landgericht Mainz приеме, че е териториално компетентен и, след като разгледа по същество и размер претенциите на ищеца, му присъди обезщетение за нематериални вреди и за вреди, претърпени в резултат на падането, съгласно член 513, параграф 2 от ZPO това решение в частта, в която Landgericht Mainz се е обявил за териториално компетентен, не би могло да подлежи на съдебен контрол от страна на апелативния съд, вследствие на което при тълкуване на член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 като правило за териториалната компетентност, което тълкуване евентуално не е в съответствие с правото на Съюза, в нарушение на член 101, параграф 1, второ изречение от GG ищецът би бил безвъзвратно лишен от достъп до съд, създаден със закон.
34. Ако Landgericht Mainz приеме, че не е териториално компетентен, [ориг. 12] в такъв случай съгласно член 281, параграф 1 от ZPO Landgericht Mainz би бил длъжен въз основа на подадената от ищеца при условията на евентуалност молба за изпращане на делото за разглеждане с определение да

изпрати делото за разглеждане на Landgericht Hannover. Това определение не би подлежало на обжалване, като съгласно член 281, параграф 2, второ изречение от ZPO решението на Landgericht Mainz относно териториалната му компетентност би било задължително за Landgericht Hannover.

35. Правилното тълкуване на правото на Съюза не е и толкова очевидно, че да не оставя място за никакво основателно съмнение („acte clair“ по смисъла на практиката на Съда, произтичаща от решение CILFIT, [...], решение от 6 октомври 1982 г., Cilfit и др., C-283/81, EU:C:1982:335).
36. В практиката на Съда на Европейския съюз досега също не е даден отговор на преюдициалния въпрос. Решението на Съда на Европейския съюз [...] [(решение от 14 ноември 2012 г., Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735)], цитирано в част от националната съдебна практика, се отнася до член 16 от Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 г., чийто текст не е изцяло идентичен с този на член 18 от Регламент (ЕС) № 1215/2012. Нещо повече, това съдебно решение не може да се използва за изясняване на преюдициалния въпрос поради самия факт че международният елемент в разглеждания в това решение случай произтича от обстоятелството, че туристическата агенция има седалище в държава членка, различна от тази на потребителя и на туроператора и поради това Съдът на Европейския съюз квалифицира правоотношението между пътника и туроператора не като „изцяло вътрешно“, а като неразривно свързано с правоотношението между пътника и туристическата агенция. Такъв международен елемент обаче не е налице в разглеждания понастоящем казус; наличието на международен елемент може да произтича единствено от самата крайна дестинация на пътуването.
37. Ето защо съгласно член 267, първа алинея, буква а) и трета алинея ДФЕС Landgericht Mainz е длъжен служебно да отправи до Съда на Европейския съюз формулирания в диспозитива на настоящото определение преюдициален въпрос и да спре производството по делото до приключване на производството пред Съда.

[...]